

נתן אלתרמן והקרוב הראשון של מאורעות 1936-1939 מאת גדעון רוזנבלום

ישראל זמיר פרסם ב"חדשות בן עזר 629" כתבה פיוטית על משה רוזנפלד, צבר אולטמטיבי, עלם חמודות מעמק יזרעאל, שבמהלך שירותו כסמל ביחידת משטרה בריטית ששמרה על יישובי העמק, נרצח בידי כנופיייתו של שייך עז א-דין אל-קסאם, הידוע לשימצה.

משה היה נערץ על ידי חבריו מילדותו, מאז החל את לימודיו במקווה-ישראל ועד לתחרויות הסוסים שארגן לצעירי העמק. משה נקרא על שם סבו, ממייסדי ראש-פינה. אביו, שלמה-יצחק רוזנפלד היה ממקימי מנחמיה במסגרת "כיבוש עמק-הירדן" בשנת 1903 ומשה היה הילד הראשון של מנחמיה.

בשלהי שנת 1935, לאחר עשר שנים פוריות ביחידת המשמר הבריטית, משה ביקש לסיים את שירותו, אולם חברי הקיבוצים בעמק-חרוד פנו אליו בבקשה שלא יפרוש: "אם תלך", אמרו, "לא יהיה מי יעמוד על המשמר וישליט פה חוק וסדר ואז אנא אנו באים?". משה סירב. בצר להם, אנשי הגוש פנו אל אביו וביקשו כי ישכנע את בנו להמשיך בתפקידו. האב, מוכתר מנחמיה, אמר לבנו: "משה בני, אל תפנה לפרוספריטי, לך ועמוד על משמרתך – משמרת השוטר העברי". השפה נשמעת נמלצת משהו, אולם כך דברו באותה תקופה אנשי העבודה האידיאליסטים, שעל מורשתם חובה עלינו לשמור. דברי האב לבנו לא נאמרו בקלות דעת; בשנת 1917 הוא שכל את בנו צבי בן ה-17 שנורה למוות בשוגג, בעת איסוף חיטה לגורן, עם עלות השחר.

משה, בחור עם שאר רוח, לא היה מסוגל לסרב לאביו והמשיך לפקד על תחנת המשטרה הזעירה בעמק. אנשי תל-יוסף בנו לו צריף במשק, אליו העביר את אשתו וילדיו.

שנה קודם לכן, בשלהי שנת 1934, ראשית שנת 1935, 'קרן היסוד' יזמה הפקתו של סרט בשם 'לחיים חדשים' שעתיד היה לספר את סיפורה ההרואי של ההתיישבות היהודית בעמק יזרעאל. הקרן פנתה למרגוט קלאוזנר שהפיקה את הסרט. היא פנתה לנתן אלתרמן בבקשה שיחבר שלשה שירים שיהוו מנגינות רקע לסרט. את המנגינות לשירים חיבר המלחין הנערץ דניאל סמבורסקי. באחד הקטעים של הסרט נראה דניאל סמבורסקי מלמד את חברי הקיבוץ את 'שיר העמק', ולו שני בתים ופזמון:

"בָּאָה מְנוּחָה לִיגַע
וּמְרֻגוּעַ לְעַמָּל.
לִיְלָה חוֹר מְשִׁתָּרַע
עַל שְׂדוֹת עֵמֶק יִזְרְעָאל.
טַל מְלֻמְטָה וּלְבָנָה מְעַל,
מִבֵּית אֶלְפָּא עַד נְהָלֵל.

פזמון:
מַה, מַה לִּיְלָה מְלִיל?
דְּמָמָה בִּיזְרְעָאל.

**נוֹמָה עֵמֶק, אֶרֶץ תְּפָאֶרֶת ,
אָנוּ לְךָ מְשֻׁמֶרֶת.**

**יָם הַדְּגָן מִתְנוּעֵעַ,
שִׁיר הָעֵדֶר מְצַלְצֵל,
זוֹהֵי אֶרֶצִי וְשָׂדוֹתֶיהָ,
זֶהוּ עֵמֶק יְזַרְעָאֵל.
תְּבַרְךָ אֶרֶצִי וְתִתְהַלֵּל
מִבֵּית אֱלֹפָא עַד נְהַלֵּל.**

**פזמון:
מַה, מַה לַיְלָה מְלִיל?
דְּמָמָה בִּיזְרַעְאֵל....."
נוֹמָה עֵמֶק, אֶרֶץ תְּפָאֶרֶת ,
אָנוּ לְךָ מְשֻׁמֶרֶת**

הסרט הופץ בעולם הרחב ובארץ וזכה להצלחה רבה.

בתום אותה שנה, התרחש האסון: משה רוזפלד נרצח בשיפולי הגלבוע, במרדף אחר כנופייתו של שייך עז א-דין אל-קסאם. היה זה ביום 6.11.1935. משה היה הקורבן הראשון של גל התנקשויות של כנופיות ערביות על הישובים העבריים. הימים הקשים קיבלו בישוב את השם: "מאורעות 1936-1939".

ההלוויה של הסמל משה נערכה למחרת, ביום שישי בבוקר. אבל כללי הוכרז בכל יישובי עמק יזרעאל. העבודה והלימודים שבתו. מכל רחבי הארץ נהר קהל רב לעמק, לחלוק כבוד אחרון לשוטר האהוב. משה שרתוק הספידו מטעם הסוכנות היהודית. האב השכול אמר ליד הקבר: "משה, לא נפלת מאחיק הגדול צבי. בניתם גשר בין 'עמק יזרעאל' ו'עמק הירדן'. נפלת חלל על הרי הגלבוע, שם נפלו גיבורי ישראל שאול ויונתן. אני מתגאה בך. ראה את הכבוד שחולקים לך. תהא נשמתך צרורה בצרור החיים עם כל הגיבורים שנפלו על קידוש השם העם והארץ". האב השכול פנה לבני משפחתו המתייפחים מרה ואמר להם: "התאמצו! נפל גיבור מלחמה שבז למוות. התאמצו!"

אברהם כהן, איש גן-יבנה, שעשה דרך ארוכה ומשותפת יחד עם משה, יבב בדמעות: "משה, משה, למה עזבתני. . .". בהלוויה זו טבע חיים שטורמן את המשפט שהפך מטבע לשון: "נופלים ההולכים ראשונה".

קיבוץ תל-יוסף הציע לקבל את יהודית, אלמנתו הטרייה של משה ואת ילדיה, כחברים לקיבוץ. יהודית לא נישאה עוד.

(מאוספיו של עווד ישראל)

חבריו של משה הוציאו לאור חוברת לזכרו ובין השאר, כך הוא תואר: "הדור בלבשו, חסון, בעל קומה זקופה והבעת פנים נעימים, מעיניו נשקף בטחון עברי קדום. אדם עניו, צנוע בהליכותיו, רחמן ונענה לכל סובל. היתה בו שנאה עזה לכל יהיר, לכל עריץ הפוסע על ראשי בני אדם, ואהבה עזה ליושר, צדק ושלוש. שומר ישראל אמיתי, לא ינום ולא יישן, לא ידע לאות בעבודתו, את עצמו וכולו הקדיש לשרות הישוב, לשמירת הנפש והרכוש."

במכתב תנחומים למשפחה השכולה כתב מפקח המשטרה הבריטי סונדרס; "משה, שהיה אחד מסגני הקצינים במשטרה, היה מכובד על-ידי כל הקצינים והשוטרים גם יחד ואבידתו תורגש מאוד אצל כולנו"; שמו הונצח גם בספרים "בדם ובאש - מאורעות תרצ"ו-תרצ"ח ו"ההתיישבות בגליל התחתון".

המוות המשיך לגבות מחיר כבד מהמשפחה האומללה: שבע שנים לאחר מכן, נרצח אביו של משה מירי של בן מנחמיה, בנסיבות שלא הובהרו בעתונות (ראה: לוויט ש. י. רוזנפלד, "דבר" מיום 10 בספטמבר 1942)

אנשי תל יוסף הנציחו את זכרו של משה רוזנפלד בלוח זיכרון שנקבע על סלע סמוך למעיין ולמערה שלידם נרצח. שמו הרשמי של המעיין הפך להיות 'עין הסמל'. נתן אלתרמן, לעומת זאת, הנציח את זכרו בדרכו: הוא הוסיף בית נוסף ל'שיר העמק', ובו נתן ביטוי לרוח תקופה: התיאור הפסטורלי של עמק יזרעאל, בשיר המקורי, נמוג באחת:

"אֶפֶל בְּהַר הַגְּלִבּוּעַ,
 סוּס דוֹהַר מְצַל אֶל צַל.
 קוֹל זְעָקָה עַף גְּבוּהָ,
 מְשׁוֹדוֹת עֵמֶק יִזְרְעָאֵל.
 מִי יֵרָה וּמִי זֶה שָׁם נָפֵל

בין בית אלפא ונהלל? "

אין עוד שיר עברי, פרט להמנון 'התקווה', שזכה לפופולריות כה רבה כשיר העמק'. על פי רישומי אקו"ם, השיר זכה למאה ביצועים שונים. זו תופעה שאין לה אח ורע בזמר העברי.

נתן אלתרמן השיג, את מטרתו, בדרכו שלו: הוא הנציח תקופה רבת משמעות בחייו של 'הישוב'; המדינה שבדרך.

משה רוזנפלד הובא לקברות בעין-חרוד

יום הששי, יום הלוייה של משה רוזנפלד, היה יום אבל לכל הנוש המזרחי של עמק יזרעאל. מאז חבוקר שבתה המלאכה במשקים, נפסקו הלימודים בבתי הספר, הושבתה השמחה במעורבות הילדים. בלוייה שעברה את רוב משקי העמק השתתף קהל עצום של מל"וים, גם זקן ונער. השתתפו גם בני'מני חמיה, שליחי המשקים מעמק הירדן, מפקדי המשטרה מתחנת הצפון, מושל נפת בית שאן, מטעם הנהלת הסוכנות — מ. שרתוק וי. גורדון.

משמר צבאי שרכב בראש הלוייה היה מורכב משוטרים מכל פלוגות הצרפון, מלבד משקי העמק ומישיבת מנחם מיה הניחו זרים גם בשם מפקח המשי' טרה הראשי, מד ספייסר, בשם הנדל' לות המשטרה במחוזות טבריה ונצרת. תחלובת הלוייה החלה במכוניות מבית אלפא, עברה דרך תחנת המשטרה

שטה, הגיעה עד תל-יוסף. חנו על הכי
 כר לפני הדר האוכל, שדגל שחור התי
 נוסם עליו. דברי הספר נזעזעו עד הלב
 אמר אבי הנרצה: „משה, לא נפלת מאי
 חיך הגדול, צבי. כניתם נשר בין עמק
 הירדן ועמק יזרעאל. נפלת הלל על הר
 הנלבוץ, שם נפלו גבורי ישראל, שאול
 ויהונתן. אני מתנאה כך. ראה את הכי
 בוד שחולטים לך. תהא נשמתך צריר
 תה בצריר החיים יהר עם כל הגבורים
 שנפלו על קדושת השם, העם והארץ.”
 בפנותו אל בני משפחתו המתייפחים
 אמר: „התאמצו! נפל גבור מלחמה שבו
 למות. התאמצו.”

אהירי טקס אבל צבאי של השוטרים
 המלטים וזה התחלכה ברגל אל עין
 חרור. שם הצטרפו לה אנשי המקום
 וליד כביש גבע נספחו אנשי גבע. מבי
 פר יחזקאל, מהחונים ומקבוצת השדה
 השתתפו בלוגיה מראשיתה. בבית הקבר
 דות של עין חרוד נשמעו דברי הספר:
 ש. לביא, ש. קושניר, כרמי (מנהמיה),
 מ. חדש (משקי עמס הירדן), רובל וכו'
 שה שרתוק.

בדברי כולם נשמעה אותה הנעימה:
 אינך הראשון וגם לא האחרון. כל אחד
 מאתנו יכול היה לעמוד במקומך ולה
 היות מפולח אותו כרוד. אך לא נקמת
 חיתו טרף תהא נקמת הישוב על הרם
 שנשפך. נושבות חדשות תפריחה
 ודכבות עולים יעלו ארצה לבנות את
 שמותיה.

ש. לו שניר אמר: אבד לנו חבר
 יקר. אחת המתנות הגדולות של ישוב
 הראשונים בכליל.

כרמי ממנהמיה קרא את הנרצה
 „ילדנו היקר”. כך כינוהו במושבה
 בהיותו כבר תיל אמיץ. על המושבה
 הקטנה מלחמיה עברו מלחמות גדולות
 בימי קדם ולכן נקראה מלחמיה. עכשיו
 היא נקראת מנהמיה, כי זקוקה היא
 לתחומים רבים. הלליה פזורים בכל
 הארץ.

גם רובל ציין בדבריו, כי הנרצה
 המשיך את מסורת גבורי הגליל.

שלוש יריות באויר מצד משמר הכי
 בוד של המשטרה, „קדיש”, ו„אל מלאי
 רחמים — זהארון הורד לקבר. הקהל
 התפור מתוך הרגשה שליוות למנוחת
 עולמים אח קרוב ששימש מופת בחייו
 ובמותו.

דברי מ. שרתוק — יבואו.

מר דיים יצא אתמול לפנות בוקר עם
 בלשים אחדים לסביבת עין-חרוד לחי
 קירה.

שמעו, כי הקירה לגלוי עבוק
הרוצחים מתנהלת במדע. יש ערות שבו
פשע השתתפו למעלה מעשרה אנשים
אהרן החשודים נאמר.